

Borovice blatka v NPR Kladské rašeliny, část Tajga. Foto Přemysl Tájek.

Kůrovci na borovici blatce v NPR Kladské rašeliny

Tomáš Fiala, AOPK ČR, Regionální pracoviště Správa CHKO Slavkovský les

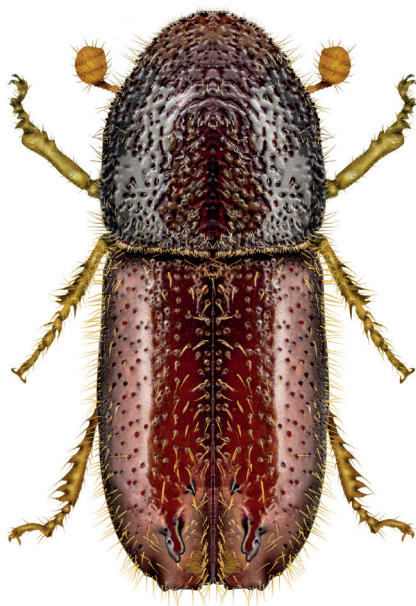
Borovice blatka (*Pinus uncinata* subsp. *uliginosa*) je endemitem ČR (přesahy do sousedního Bavorska, Rakouska a Polska jsou nejvýše v řádech stovek metrů). Jde o poddruh borovice zobanité (*Pinus uncinata*), která se vyskytuje především ve Středomoří. V ČR se s blatkou setkáme v rašelinných společenstvech na Třeboňsku, Šumavě, v Krušných horách, Jeseníkách a ve Slavkovském lese, kde je součástí vrchovištních rašelinišť v národní přírodní rezervaci (NPR) Kladské rašeliny. I díky svému nesouvislému výskytu je v červeném seznamu cévnatých rostlin vedena jako ohrožená (Grulich 2017). Jako každá dřevina má i blatka své škůdce, z nichž někteří mohou představovat zásadní problém pro její budoucí výskyt.

V Čechách proběhly prozatím pouze dva ucelenější průzkumy hmyzích škůdců na blatce, oba na Třeboňsku (Roubal 1934, Pfeffer 1989). V obou studiích bylo shodně nalezeno 16 druhů kůrovců napadajících blatku. V letech 2016–2017 proběhl průzkum zaměřený na kůrovce žijící na blatce v NPR Kladské rašeliny, během něhož bylo nalezeno 10 druhů kůrovců napadajících blatku (Fiala 2017).

Z výsledků stojí za pozornost výskyt lýkohuba smrkového (*Dendroctonus micans*). Tento náš největší kůrovec, dosahující velikosti až 9 mm, napadá převážně smrky a výjimečně borovici lesní. V části NPR Tajga byly ale požerky tohoto brouka nalezeny i na blatce. Že může být blatka hostitelským druhem

▲ Lýkohub smrkový (*Dendroctonus micans*).

▲ Lýkožrout dvouzubý (*Pityogenes bidentatus*).
Obě kresby Josef Dvořák.

lýkohuba smrkového nebylo doposud známo. V případě blatky sice nehrozí hospodářské ztráty (Lukášová et Holuša 2011), lýkohub smrkový ale může představovat značné riziko z pohledu ochrany přírody. Pfeffer (1976) popisuje z rašelinišť dva kůrovce jako bioindikační druhy přirozenosti zachovalosti biotopu, a to lýkožrouta lysého (*Pityophthorus glabratus*) a lýkožrouta dvouzubého (*Pityogenes bidentatus*). Oba dva druhy jsou běžné v NPR Kladské rašeliny rozšířeny, což podtrhuje biologický význam zdejších lesů. Napadají hlavně blatky poškozené zvěří. Pozoruhodným druhem je lýkohub tmavonohý (*Polygraphus grandiclava*), který má jako hlavní živnou dřevinu třešeň, napadá ale i borovice (Avtzis et al. 2008). V NPR se vyskytuje v části Tajga na blatce, v části Lysina napadá křížence blatky a borovice kleče (*Pinus × ascendens* nothosubsp. *skalickyi*). Nejnebezpečnějším kůrovcem vyskytujícím se na blatce je lýkožrout menší (*Ips amitinus*). Jeho výskyt zde má gradační charakter, což znamená, že se jeho početnost

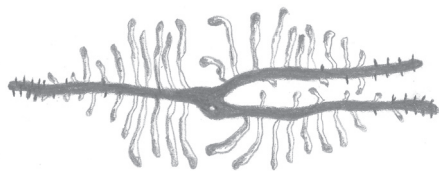
zvyšuje a hrozí až kalamiťní poškození blatky, tedy zničení blatkových porostů. To vše velmi pravděpodobně souvisí se změnou klimatu, kdy vlivem nedostatku srážek kolísá hladina podzemní vody. Blatka potřebuje mít tuto hladinu 30–50 cm pod povrchem půdy. Pokud je hladina výše, tak se blatka může utopit, když je hladina pod touto hranicí, blatka trpí suchem (Kučerová 2011) a je náchylná na nálet sekundárních škůdců v čele s lýkožroutem menším. V rašeliništích v okolí Kladské se nad rámec zjištěných druhů mohou vyskytovat i další druhy kůrovců, které díky krátkému trvání průzkumu mohly uniknout pozornosti.

Současné poznatky naznačují, že borovice blatka trpí v NPR Kladské rašeliny suchem a to se projevuje na její fyziologické odolnosti vůči napadení kůrovci. Hlavní nebezpečí pro blatky na rašeliništích Slavkovského lesa představuje lýkožrout menší. Ochrana přírody je v boji proti tomuto kůrovci limitována tím, že Tajga je od roku 2005 bezzásahovým územím a zbytek NPR je od roku 2014 ponechán

samovolnému vývoji. To znamená, že proti tomuto kůrovci nelze bojovat klasickými lesnickými opatřeními, jako jsou lapáky. Feromonové lapače bohužel na lýkožrouta menšího neexistují. Nezbyvá než zdravotní stav blatek sledovat a doufat, že si s tím příroda poradí sama. ■

Literatura:

- Avtzis D., Knížek M., Hellrigl K. et Stauffer C. (2008): *Polygraphus grandiclavus* (Coleoptera: Curculionidae) collected from pine and cherry trees: a phylogenetic analysis. – European Journal of Entomology, 105: 789–792.
- Fiala T. (2017): Kůrovci (Coleoptera: Curculionidae: Scolytinae) na borovici blatce (*Pinus uncinata* subsp. *uliginosa*) v NPR Kladské rašelině. – Západočeské entomologické listy, 8: 64–70.
- Grulich V. (2017): Červený seznam cévnatých rostlin ČR. In: Grulich V. et Chobot K. [eds]: Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Cévnaté rostliny. – Příroda, Praha, 35: 178 pp.
- Kučerová A. (2011): Water régime of *Pinus rotundata* dominated peatbogs in the Třeboň Basin and water relations of their dominant species. – Ms., 105 pp. [Disertační práce, depon. in Univerzita Karlova, Praha].
- Lukášová K. et Holuša J. (2011): Přirození nepřátelé a biologický boj s *Dendroctonus micans*: Review. – Zprávy lesnického výzkumu, 56 (1): 15–23.
- Roubal J. (1934): Die Coleopterenwelt (Tyrphobionte, Tyrphophile, Tyrphoxene etc.) der Treboner (Wittingauer) Moore. – Folia Zoologica et Hydrobiologica, 7 (1): 56–97.
- Pfeffer A. (1976): Insekten als Indikatoren von Veränderungen in der Bestandzusammensetzung der südböhmischen Moore. – Quaestiones geobiologicae, 16: 75–98.
- Pfeffer A. (1989): Kůrovcovití Scolytidae a jádrohlodovíti Platypodidae. – Academia, Praha, 137 pp.

Kresba Jana Rolková.

- ▲ Požerky od lýkožrouta menšího (*Ips amitimus*).
- Mladá blatka napadená lýkožroutem čtyřzubým (*Pityogenes quadridens*) a lýkožroutem lysým (*Pityophthorus glabratus*), NPR Kladské rašelině, část Paterák. Obě fotografie Tomáš Fiala.

